

Fenomén dějinný

Způsob, jak se dějí dějiny, je zásadně odlišný od způsobu, jak se děje organické tělo resp. tělo živé bytosti. Aspoň se nám to tak jeví za dnešního stavu věd historický a věd biologických; nelze ovšem vyloučit, že se posléze ukáže, že odlišnost není tak propastná, jak se nám dnes zdá. Jestliže předpokladem dějin resp. jejich dějinnosti je mimořádně významná úloha nejen ústního, ale písemného předávání zpráv a informací (historikové považují právě vynález písma za přelom, jímž se prehistorie proměňuje v historii), pak se dnes stále víc ukazuje, jak něco podobného, byť na nižší resp. jiné úrovni, má obrovský význam rovněž v předávání genetických informací z jedné generace na druhou. Ne nadarmo si osvojili genetici řadu termínů, které dosud měly své místo jen v kulturní tradici a sféře: schopnost genetickou informaci vyhledávat, najít, přepsat, přečíst, novou zaznamenat atp. Nakonec zbývá ten hlavní rozdíl: skutečné dějiny se nemohou dít, aniž by něco, co je pro ně základně důležité, přinejmenším procházelo vědomím, ale především víc než „procházelo“: aby se ve vědomí formovalo, ustavovalo, aby se třeba dočasně stanovilo a aby pak v témž vědomí bylo podrobno kritice a opravování – totiž smysl toho, co se děje. Na biologické úrovni se „smysl“ děje a prosazuje mimo vědomí (jak je známe z lidské zkušenosti; nejen v tomto, ale ani pro nižší úrovně smyslu panpsychismus asi není udržitelný). Důležitost vědomí (a myšlení atd.) pro dění dějin ovšem ještě zdaleka neznamená, že jde o vědomí správné, pravdivé, situaci odpovídající atd. V tomto smyslu rozhodně neplatí, že se v dějinách prosazuje pravda; ostatně pravda nemá smysl bez nepravdy, omylu a lži. Je-li dějinné dění místem, kde se ukazuje, vyjevuje a prosazuje pravda, tak jsou eo ipso nutně i místem, kde se projevují a prosazují také nesčetné omyly, lži a podvody. Je zvláštní, že genetici mluví také o omylech či chybách v přepisu DNA a RNA.

(Písek, 030805-1.)